

gényíró és novellista, a huszadik század egyik legkiválóbb írója. (Mh. 1961. július 2. Ketchum, Idaho) * M 71. 6. 61.

— 80 éve, 1893-ban született Hans FALLADA (Rudolf Ditzen) német regényíró. Műveiben realis módon ábrázolja a „kisemberek” nehéz sorsát a kapitalizmus körülményei között. Legismertebb műve, a *Mi lesz veled, emberke?* című regény (1932) a dolgozók anyagi és szellemi bizonytalanságát, a munkanélküliségtől való félelmét ábrázolja. Egyéb munkái: *Aki egyszer rabkosztón élt* (1934) a börtönlakók sivar életét, a *Farkas a farkasok közt* (1937) a weimari köztársaság inflációs éveit eleveníti fel. A *Mindenki önmagáért hal meg* (1947) a hitleri rendszer embertelenségét és az ellenálló tragikus sorsát idézi fel. (Mh. 1947. február 5.) * (Büchl)

— 125 éve, 1848 (r. n. július 9) București: Az ideiglenes kormány rendelete a Comisia Proprietății (Birtokbizottság) felállításáról. A bizottság tagságát azonos számú birtokos és földnélküli (clăcaș) paraszt képviselő alkotta (megyénként egy-egy), s az volt a feladata, hogy törvénytervezetet dolgozzon ki az Islazi Kiáltvány 13. pontjának végrehajtására, a földnélküli parasztság földhözjuttatására. A bizottság alelnöke Ion Ionescu de la Brad (1818—1891), a híres agrónomus és közigazdász volt.

— 255 éve, 1718-ban jött létre a passzarovici (pozsareváci) béke. Ausztria beavatkozva az 1714-ben kitört török-velencei háborúba az utóbbi oldalán, a szóban forgó békében elnyerte a Temesvidéket (Bánság). Olténiát és Szerbia északi részét. A két utóbbi területet 1739-ig maradt osztrák kézen, a Temesvidékről a törökök véglegesen kiszorultak. * (Büchl)

Július 22.

— Az Építők napja.

— 1944: Lengyelország felszabadul a fasiszta megszállás alól. — Lengyelország nemzeti ünnepe.

— 75 éve, 1898-ban Bethlehemben (Pennsylvania) született Stephen Vincent BENÉT. Pulitzer-díjas amerikai költő és író. Legismertebb alkotása a polgárháború hőskölteménye *John Brown's Body*, 1928 (*John Braun teste*, 1966); Ch. Laughton színe alkalmazta változata nemzeti drámává vált. Több művét filmre vitték. (Mh. 1943. március 12. New York) * *Az amerikai szabadság*, 1946—1947; Mai amerikai elbeszélők. 1963; Északamerikai költők antológiája, 1966.

— 150 éve, 1823-ban Máramarosszigeten született BALOGH Károly színész, színgazgató. Szatmáron lépett először színpadra, később a kolozsvári, majd az aradi társulat tagja volt, 1868 után Kolozsvárról kisebb vidéki társulatokhoz került. (Mh. 1887. július 1. Mmsz)

Július 24.

— 125 éve, 1848-ban Péterváron halt meg Andrei I. IVANOV orosz festő, a pétervári akadémia tanára. Képeinek témáját az orosz történelemből merítette. Műveiből: *Msziszlav Udaliuj harca a polevici herceggel*, 1812; *Kijevi ifjú hőstette*, 1814. (Sz. 1772. dec. 29.) * (OI)

— 125 éve, 1848-ban Villanueva de Gálégóban született Francisco PRADILLA spanyol festő, a római spanyol akadémia hallgatója, majd vezetője. Történelmi tárgyú kompozíciókat (*Örült Johanna férje koporsójánál*, *Granada átadása Ferdinándnak és Izabellának*) és zsánerképeket (*Ügői vásár*, *Búcsújárás*) festett. (Mh. 1921. nov. 1. Madrid) * (OI)

— 125 éve, 1848. július 24—25: Cuzcozzai csata: a piemonti hadsereg csatát vesz az osztrákok ellen.

— 190 éve, 1783-ban Caracasban (Venezuela) született Simon José Antonio BOLÍVAR kiváló hadvezér és államférfi, Latin-Amerika felszabadítója (Libertador). A spanyol gyarmatok felszabadulásáért és a rabszolgaság eltörléséért vívott harc vezéralakját valamilyen latin-amerikai állam nemzeti hőisének tekintik. (Mh. 1830. dec. 17. Santa Marta, Kolumbia) * Pablo Neruda: *Ének Bolívarhoz*.

Július 25.

— 70 éve, 1903-ban Budapesten született VASZY Viktor karmester, zeneszerző, zenepedagógus, színházigazgató. 1927-ben fejezte be tanulmányait a budapesti Zeneművészeti Főiskolán, amelynek két év múltán tanára lett. 1945 és 1949 között, majd 1957-től 1968-ig a Szegedi Nemzeti Színház karmestere és igazgatója volt, jelenleg zenei vezetője. A Szegedi Szabadtéri Játékok egyik újjászervezője és zenei irányítója. Különösen sokat tett a régi és mai szerzők kevésbé ismert műveinek megismertetéséért, bemutatásáért. Karmesterként sokat szerepelt külföldön, többször járt Romániában is. Szerzeményei jelentős helyet foglalnak el a modern magyar muzsika történetében. * (Sz)

— 80 éve, 1893-ban Zsögödön született NAGY Imre festőművész, az RSZK művészetének érdemes mestere (1957), a romániai magyar képzőművészet sajtós egyénisége. Tanulmányait Pesten végzi. 1922-ben Zürichben állít ki először rézkarcokat. Festményekkel ugyancsak 1922-ben szerepel először a kecskeméti művésztelep csoportos kiállításán. 1925-ben Kolozsvárt volt első egyéni kiállítása, legutóbb 1963-ban retrospektív; Marosvásárhely (1925, 1943, 1963 retrospektív), Brassó (1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1931, 1933, 1935, 1936, 1938), Arad (1926). Zsögöd (1929 műtermi kiállítás), Nagy-szeben (1933), Csíkszereda (1942); Bu-

karestben 1929-ben, 1933-ban, 1953-ban, 1954-ben, 1958-ban, 1959-ben, 1961-ben, 1963-ban, 1970-ben szerepel gyűjteményes kiállításokon. Külföldi szereplései: 1922: Zürich, Kecskemét; 1924, 1931, 1936, 1937, 1939, 1941, 1943, 1944: Budapest; 1928: Firenze; 1929: Nürnberg; 1938: London; 1957, 1958: Moszkva; 1957: Lenin-grád; 1959: Prága; 1959: Berlin; 1961: Párizs; 1961: Szófia; 1968: Titograd. „Itt szomorú arcot, savanyú kedélyt, rosszkedvű, morcoságot látni nem lehet. Itt mindig nevet minden szem, és a legkisebb zöreire szélesre húzódik minden arc. Csillognak a pillantások, és a távol hegyeket lekurjantja a hangjuk ... Gyermekei vidámság ez, ártatlan, igazán az érintetlen arcok sajátság ... Ezek az emberek, ezek a vidám medvék ... a természet emberei” — írja képeiről Mórincz Zsigmond 1942-ben. * Gazda József: *N/1972* (37 műemléklettal). * (BK)

— 90 éve, 1883-ban Torinóban született Alfredo CASELLA olasz zongoraművész, karmester, zenekritikus, zenepedagógus és zeneszerző. Gabriel Fauré és Alfred Cortot növendékeként képpezte magát szakemberré. Mintegy két évtizednyi párizsi zenepedagógiai tevékenység után vállalt tanári állást a római Santa Cecilia akadémian. Enes-cuval és Fournier-val triót alakított a kamarazene-irodalom népszerűsítésére. Sajtó alá rendezett klasszikus zongorairodalmi műveket. Zeneszerzőként az olasz hagyományokon nyugvó modern zene híve. Operákkal (*Orfeu meséje*, *La donna serpente*), balettel (*A korszó*), vokálszimfonikus művekkel (*Missa solemnis*, *Pro pace*, stb.), szimfonikus alkotásokkal (pl. *Italia* című rapszódia, *Paganiniana* című divertimentója, *Hősi elégiája*), versenyművekkel (többek közt a Szigeti Józsefnek ajánlott hegedűverseny, az orgonára írott *Concerto romano*) s programhoz kapcsolódó zongoradarabokkal gyarapította a zeneirodalmat. Clementiről, Bachról, Beethovenról, a zongora történe-

ről írott tanulmányait, valamint Sztravinszkijről szóló kötetét a zene-tudomány is számon tartja. Többször hangversenyezett Bukarestben s Kolozsvárt is. (Mh. 1947. március 5. Róma)
* Lakatos István: *Casella*. M 1972. 3. 41. * (-kő)

— 155 éve, 1818-ban Szegeden halt meg DUGONICS András író, egyetemi tanár, kora népszerű regényírója és színműszerzője, történetkutató. (Sz. 1740. okt. 18. Sz.) * M 70. 8. 63.

Július 26.

— 20 éve, 1953: A kubai nemzeti forradalom kezdete: a Moncada laktnya megtámadása, Fidel Castro fegyveres kísérlete Batista diktatúrájának megdöntésére.

— 25 éve, 1948-ban Bulcsón halt meg BRÁZAY Emil lapszerkesztő, újságíró, író és műfordító. Hírlapírói pályája során több lapnak volt külső vagy belső munkatársa, levelezője, szerkesztője. 1919-ben Temesváron telepedett le, ahol megalapította és két évtizeden át szerkesztette *A Toll* című hetilapot. 1919 és 1924 között Pán Könyvtár címmel mintegy húsz füzetben jelentette meg több modern külföldi és néhány erdélyi író műveit. Több szép-irodalmi munkát fordított németből, angolból, franciából. Fontosabb művei: *Egyszerű történetek*, 1909; *Nyomorultak*, Színdarab, 1911; *Sörensen Dóra, a szeretőm*, Békéscsaba 1913; *Ezt látam*, Novellák a háborúból, 1915; *Lóri, a vörös méreg*, Tv 1920; *Frontperdita*, Tv 1945; *Riportázs-Almanach*, Tv 1946; *Temesvári karnevál*, Tv 1948. (Sz. 1888. Perjámos) * (Sz)

— 200 éve, 1773-ban Eszterháza mútatták be Joseph Haydn *L'infedeltà delusa* (Aki hűtlen, pórul jár) című szellemes vígoperáját. Szövegkönyvét Marco Coltellini írta. (CsJ)

Július 27.

— 20 éve, 1953: A koreai háború vége.

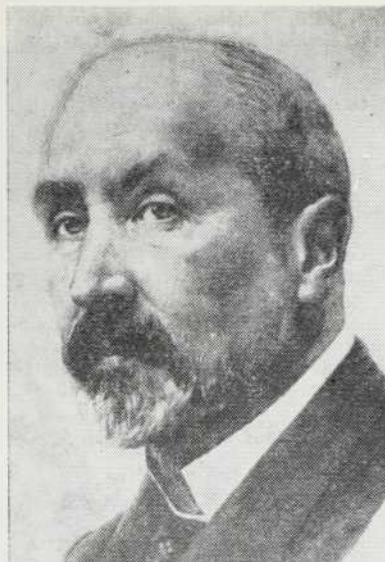
— 90 éve, 1883-ban (r. n. július 14.) Romanban született Alexandru ZIRRA, a román operairodalom számottevő egyénisége, jeles pedagógus. Tanulmányait Iași-ban és Milánóban végezte, két évig a Scala korrepetitora, majd a iași-i konzervatórium tanára, 1922–1924-ben igazgatója volt. A fővárosi Román Opera igazgatójaként jelentősen hozzájárult az intézmény művészi színvonalának emeléséhez. Művei közül kiemelkednek saját szövegkönyvre írt operái: *Alexandru Lăpușneanu*, 1930; 1945 (C. Negruzzi történeti novellája nyomán); *O făclie de Paști*, 1940 (Caragiale: *Húsvéti gyertya*); *Capra cu trei iezi*, 1940 (Creangă: *A*

kecske és a három gida); *Furtuna*, 1941 (Vihar); Grigore Ureche krónikája nyomán). Szimfóniái és szimfonikus költeményei hűen tükrözik a román nép érzésvilágát. Kamarazenéjét, kórusműveit behézlő dallamosság jellemzi. Zenéiről tevékenységét a román zene és pedagógia szolgálatába állította. (Mh. 1946. március 26. Szeben)
* (Csire József)

— 100 éve, 1873-ban Carszkoje Szelóban halt meg Fjodor I. TYUTCSEV orosz költő, „rendkívüli formaművész, Puskin és Lermontov után alighanem a harmadik legnagyobb orosz lírikus... Fenségesen tudott alkotni kis remekművekben, kemény, objektív lírát a kimondhatatlan sejtelmékből” (Szabó Lőrinc: *Ürök barátaink*). (Sz. 1803. dec. 5. Ovsztug, Orel köz.)

— 120 éve, 1853-ban Zsitomirban (Ukrajna) született Vlagyimir G. KOROLENKO regényíró, elbeszélő, az orosz kritikai realizmus egyik neves alkotója. „Kisregényei, elbeszélései és karcolatai realiztikusan ábrázolják a nép életét a kapitalizmusnak a századforduló körüli gyors növekedése időszakában, és megmutatják a valóság sok oldalát, amelyre addig nem figyelt fel az irodalom. Gorkij nagyra értékelte Korolenko munkásságának társadalmi és irodalmi jelentőségét: »Ez a nagy és szépszávú író nekem személy szerint sok mindent mondott az orosz népről, amit előtte senki sem tudott elmondani.« Korolenko általánosan ismertté vált elbeszélései és kisregényei — *Makár álma*, *Szokolinyec*, *At-Davan*, *A vak muzsikos*, *Rossz társaságban*, *Zűg az erdő*, *A szentkép*, *Arad a folyó*, *Nyelv nélkül*, *A pillanat*, *Nem szörnyű*, *Egy kortársam története*, *Pavlovói vázlatok* —, valamint egyéb művei is, amelyek a széles néprétegek életét ábrázolják, az orosz demokratikus irodalom legkülönb. alkotásai közé sorolhatók. Korolenko életművére jellemző a tartalom sokoldalú gazdagsága, a nemes elgondolás és a művészi forma magafokú tökélye” (A. Kotov). Korolenko többször megfordult Romániában, kortárs román írók műveinek orosz fordítását és kiadását kezdeményezte. (Mh. 1921. dec. 25. Poltava) Műveiből m.: *Makár álma*, 1948; *Maruszja*, 1949. *Élet napja*, 1949; *Egy furcsa lány*, 1953; 1955; *Nyelv nélkül*, 1956; *A vak muzsikos*, 1957; *Kortársam története I–III*, 1960; *Az ikon nyomában*, 1962.

— 125 éve, 1848-ban Budán született EÖTVÖS Loránd fizikus, kiváló tudós és művelődéspolitikus, a rendszeres kísérleti és elméleti fizikai kutatások első nagy művelője Magyarországon. 1871-től a pesti egyetem tanára, 1891/92-ben rektora; 1889-től 1905-ig a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt. Leginkább mint a gravitá-

ciós tér kutatója vált világszerte ismertté. Eötvös Loránd nevét viseli a kezdeményezésére 1891-ben alakult Fizikai Társaság, s a budapesti tudományegyetem. (Mh. 1919. ápr. 8. Bp.)
Életírói: Fekete — Mikola (1918), Rybár (1948), Hatvány József (1951), Selényi (1954); Horváth Árpád: *A varázsinga*. Eötvös Loránd élet. Ifj. r. 1954.

Július 28.

— 25 éve, 1948: Megalakul az Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet (1961-től: GE és Fejlesztési Sz).

Július 29.

— 10 éve, 1963-ban Kolozsvárt halt meg KELEMEN Lajos történettudós, Erdély középkori történetének kiváló ismerője. (Sz. 1877. szept. 30. Marosvásárhely) * M 72. 7. 64.; 73. 1. 42–43. *Körséta Petőfi oldalán a száz év előtti Kolozsváron*.

— 80 éve, 1893-ban Apácán (Brassó) született BARTALIS János romániai magyar költő, „ember és természet egymásra találásának” kiváló lírikusa. * M 68. 7. 37–43. *Életem a versben, vers az életemben* (Versmondó műsor); 72. 2. 59.; 71. 1. 6. *Építs, ember!* 73. 3. 54–55. *Önéletrajz; Emberek, fulumbeli testvérek*.

Július 30.

— 75 éve, 1898-ban Castlefordban született Henry MOORE angol szobrász és grafikus, az 1948. évi Velencei Biennale szobrász-nagydíjának nyertese. Művészetének kezdeti szakaszában a formák realitását kereste és témái anyagszerűségét próbálta érvényre juttatni (*Anyá és gyermeke*, 1925; *Fekvő*